

ኩናት ትግራይ ዘቃለፆ ጉድ ደንብ-ተቃውሞ ኤርትራ **ዮሐንስ ዘርአይ**

ፈደራላዊ መንግስቲ ኢትዮጵያን ክልላዊ ምምሕዳር ትግራይን ኣብ ወተሃደራዊ ምትፍናን ኣብ ዝነበሩሉ ወርሒ ሞቅምቲ 2020 ዓ.ም.፤ ዝተፈላለዩ ወገናት ብዛዕባ'ቲ ጉዳይ ርእይቶኦም ክህቡ ተሰሚዖም። ብፍላይ ካብ ዞባ ቀርኒ-አፍሪቃ ዝፈረዩ (ወይ ምስቲ ዞባ ምትሕሓዝ ዘለዎም) ፖለቲከኛታት፡ ምሁራን ተመራመርቲ፡ ጋዜጠኛታት፡ ተንተንቲ ዜና/ፖለቲካ፡ ወዘተ... ኣብ ዝተፈላለዩ መድረኻት ቀሪቦም ሃገራዊ ሓሳባት ምልጋሶም ይዘከር። ዝበዘሉ ካብዚኦም፣ ንረብሓ ኩሎም ወገናት ክበሃል ህልቂትን ዕንወትን ዘስዕብ ኩናት ተወጊዶ፡ ዝተፈጥረ ምስሕሓብ ብዘተ ክፍታሕ ዘማሕጽኑ ናይ ሰላም ስነ-መገት ዘጋውሉ መልእኽታት እዮም። ብኻልእ ወገን ከኣ፣ ናይቲ ኩናት ኣንጻላልይዎ ዝነበረ ከባቢ (ማለት፤ ኢትዮጵያ፡ ክልል ትግራይ፡ ኤርትራ) መንገሰያት፡ ምሁራት፡ ህዝባዊ ማሕበራትን ፖለቲካዊ ውድባትን ኣብ ማዕከናት ዜናን ማሕበራዊ መራኽቢታትን ዝዘርግሑዎም ሓሳባት መብዛሕትኦም ንዘተ፡ ዕርቅን ሰላምን ዝጽወዑ እዮም ነርዎም። ገለ ካብኦም'ውን ነናይ ገዛእ ህዝቦም ሕሉፍ ተሞክሮ-ኩናት መሰረት ብምግባር፤ ዋጋ-ውግእ ዝኸፍልን ክሳራኡ ዝሰከምን ድኻ ሓፋሽ ህዝቢ ምዃኑ ዘመልክት ደራኽ መገት ኣቕሪቦም።

ዝነበሩሉ ሃገር ብዘደገድሱ፣ ሓፋሽ ህዝብታት ዞባ ቀርኒ-አፍሪቃ ንድኻነት መኪቶም ናይ ዕለት እንገራኦም መታን ክምእርሩ ሰላም ዝምነዩ ደኣ'ምበር፡ ኩናት ዝድግፉሉ ምክንያት ይኹን ድሌት ዘለዎም ኣይኩኑን። እዚ ሓቂ'ዚን ኣቕዲሞም ዝተጠቐሱ መልእኽታትን ተደሚሮም፣ ድልየት ህዝብታት'ቲ ከባቢ ሰላም ምዃኑ ዝምስክሩ ጭብጥታት እዮም። ህዝባዊ ድልየት ከኣ፣ መራሕቲ ተቐናቕንቲ ወገናት ሽግርም ብሰላማዊ መንገዲ ንክፈትሉ ይደፋፍኦም ይኸውን ዝብል ተስፋ ነይሩ። ንውግእ ተሃንጥዮም ዝነበሩ መሪሕነታት ግን፡ ንዝወርድ ኣሰቃቂ ሳዕቤናቱ ዕሽሽ ኢሎምን ህዝባዊ ጸውዒት ሰላም ጉሰዮምን ሕዳር 4፡ 2020 ዓ.ም. ኩናት ወለዎም። ብኡንብኡ ከኣ፣ ብዘተሓት ካብቶም ንሰላምን ዕርቅን ዝምገቱ ዝመሰሉ ዝነበሩ ክፋላት ማሕበራሲብ ኢትዮጵያ፡ ኣብቲ ኩናት ወገን ብምውሳድ ነንዝመረጽዎ ተጻባኢ ሓይሊ ክማገቱሉን ክሕለቑሉን ተራእዮም።

ዲያሰፖራ ኤርትራውያን'ውን ብተመሳሳሊ ኣብ ጉጅለታት ተኻፋፊሎም ኣብቲ ኩናት ዘለዎም ነናቶም መርገጺ ድሕሪ ምእዋጅም፡ ንውሳኔታቶም ደገፍቲ ክረኽቡ ላዕሊ-ታሕቲ ክብሉ ይረኣዩ። እቶም ጣዖታዊ ኣምላኾም (ኢሳይያስ ኣፈወርቂ) ዘዝገበሮ ነገር ብምውዳስ ዝልለዩ ኣብ ዝተፈላለዩ ሃገራት ዝነበሩ ደገፍቲ ህግደፍ፣ ኣብቲ ኢ.ዱ ኣእትዮሉ ዘሎ ኩናት ትግራይ፡ ንፈደራላዊ መንግስቲ ዘለዎም ድጋፍ ብሰላማዊ-ሰልፊን ዳንኬራን ክገልጹ ይርኣዩ። ካልእ ንመንግስቲ ኢትዮጵያ ዝድግፍ ኣካል፣ “ሓድሽ ወለዶ ኣንድነታውያን” ተባሂሎም ክስመዩ ዝኸእሉ ኤርትራውያን ዝሓቑፈ ጉጅለ ኩይኑ፣ መወልቱን ዘወርቱን እቶም ግዝኣት ናይ ምስፍሕፋሕ ሕግም ዘለዎም መስፍናውያንን ካልኣት ትምክሕተኛ ሓይልታትን ኢትዮጵያ እዮም። ነዞም ሓይልታት'ዚኦም ዝውክል መንግስቲ ኣብዩ ኣሕመድ ንትግራይ ክጭፍልቕ ወራር ምስ ከፈተ'ምበኣር፡ ኣንድነታውያን ክድግፍዎ

ግድን'ዩ ነይሩ። ሀግደፋውያንን አንድነታውያንን በብወግኖም፣ መንግስቲ ኢትዮጵያ ናብ ምድጋፍ ዘብጸሐም ነናቶም ታሪኽን አገባብን'ኳ እንተለዎም፣ ኣብዚ እዋን'ዚ ግን ኤርትራ ምስ ኢትዮጵያ ንክጸምብሩ ብኣላይነት ኢሳያይስ ኣፈወርቂ ሓቢሮም ይጉሰጉሱ ከምዘለዉ ዜናታት ይእምቱ።

ካብዞም ዝተገልጹ ኣሰላልፋታት ንላዕሊ ዘገድሱ ግን፣ ኣብ ዝሓለፉ ክልተ ዓመታት ናብ ጥምረት ገጾም ዝኸዱ ዝመሰሉ ዝነበሩ ኤርትራውያን ተቓወምቲ፣ ሕጂ ብዛዕባ'ቲ ኩናት ዘይሳነዩ መርገጺታት ብምውሳድ ኣብዞም ዘሰዕቡ ጉጅለታት ተኻፋፊሎም ምህላዎም እዩ።

(ሀ) ንወያኔ ዝሕለቐ ጉጅለ (“ተጋደልቲ ዓባይ-ትግራይ”)- ኣካል ናይዛ ጉጅለ ዝኹኑ ውልቀ-ሰባት፣ ትካላትን ውድባትን ንወያኔ ዘለዎም ድጋፍ ብዘተፈላለዩ መልክዕ ይገልጹዎ። ገሊኦም፣ ብኣፎም ካብ-ወያኔ-ንላዕሊ-ወያኔ ኩይኖም ሕፍር ከይበሉ፣ “ቅድሚኹም ይስጠሓና!” ክብሉ ዝውዕሉ ምስሉያት እዮም። ካልኣት ኣፈ-ጨለታት ከኣ፤ ‘ህዝቢ ኤርትራ ንወያኔ ስለዘይተዋገኦም ገበን'ዩ ፈጸሙ’ ብዘሰምዕ ቃና ብቐጣዔ “ጸማም ህዝቢ” ክብልዎ፤ ካብኡ ሓሊፎም’ውን ዓንቀሮም ክሳብ ዝጭደድ ክጸረፉ፣ ክፍክሩን ዓንገረር ክብሉን ይሰምዑ ኣለዉ። ነቲ ዘደንጉን ተበላጺን መርገጺኦም ምክኑይ ንኸምሰሉ ኣባላት'ዛ ጉጅለ ዘቐርብዎ መጉት፤ “ወያኔ እንተተዳኸሎም፣ ፈደራላዊ መንግስቲ ንኤርትራ ናብ ግዝኣቱ ንክመልሰ ክወራ እዩ” ዝብል ይኹን'ምበር፣ ሓቀኛ ምክንያቱስ ካልእ እዩ። ውሑዳት ካብ ኣባላቶም ናይ መንነት ቅልውላው ሃልዮዎም፣ ንምድንጋር ክዋዕዎም ናይ ሓሶት ኤርትራውነት ካብ ዘለበሉ እዮም። ካልኣት ከኣ፣ ናብ ኤርትራ ዝቐንዔ ሕቡእ ኣጀንዳኡ ክደፍኡሉ፣ ወያኔ ንዝዊሕ ግዜ ብምስጢር ኣሰሊፋዎም ዝጸንሐ ደሞዝተኛ ካድረታቱ ምዃኖም ይፍለጥ።

(ለ) ረብሓ ሓፋሽ ክሕሎ፣ ውግእ ዝተቓወመ ጉጅለ (ሓርበኛታት ተቓወምቲ)- እዚ ጉጅለ፣ ኣብ መንጎ ህወሓትን ፈደራላዊ መንግስቲን ዝኸሰት ውግእ፣ ንኢትዮጵያውያን እምበር ንካልእ ከምዘይምልከት ዝመገቱ ተቓወምቲ ይጥርንፍ። ኩናት ኣብ ህዝቢ ትግራይ ዘውርዶ ዕንወትን ንጉረባብቲ ሃገራት ዝፈጥረሉን ኣሉታዊ ሳዕቤናትን ብምግንዛብ ግን፣ ተጻባኢቲ ወገናት ፍልልያቶም ብሰላማዊ መንገዲ ክፈትሑ ተላብዮ። ኩናት ካብ ዝውላዕ ጀሚሩ ከኣ፣ ተጻብኦ ደው ክብል ይጽውዕ፤ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ትግራይ ዝፍጸሙ ዘለዉ ዕንወትን ግፍዕን ቅትለትን ከኣ ይኹንን ኣሎ።

ኣርእሱቲ'ዚ ጽሑፍ ከምዝኣንፈቶ፣ ፍትሕን ዲሞክራሲን ንምርግጋጽ ዝግበር ቃልሲ ኤርትራውያን ከዳኸሙ፣ ገሰጋሱ'ውን ክዕንቅጹ ዝጸንሑ ረቓቓታት ምስ ምውላዕ ኩናት ትግራይ ጎሊሖምን ደሚቕምን ክረኣዩ ክኢሎም። እቶም ቀንዲ ካብኣቶም፣ ካብዚ ቀጺሉ ሕጽር ብዝበለ ኣገባብ ይቐርቡ።

1) ዝበዝሑ ካብዞም ንወያኔ ዝጣበቐ ዘለዉ ባእታታት፣ ንርእሶም “ደለይቲ ፍትሒ” ኢሎም

ክጽውዑ፡ ብኻልአት'ውን ብኸምኡ ክፍለጡ ዝጸንሑ እዮም። ገለ ካብኣቶም ኣብ ደምበ-ተቓውሞ ተሰግሲጎም፡ መወልቶም ብዝሃብዎም ተልእኮ መሰረት ተቓወምቲ ብኣውራጃ፡ ሃይማኖት፡ ብሔር፡ ወዘተ... ከምዝከፋፈሉ፡ ቃልሶም ከኣ ፅላማኡ ከምዝሰሉት ንምግባር ሸርሒታቶም ብሕቡእ ዘካይዱ ዝነበሩ እዮም። ብተወሳኺ እቲ ምንቅስቃስ፤ መርገጺኡም ኣቢኡም ብዝተጸምበሩዎን ንምድኻሙ ተመሳሳሊ ሚላ ብዝጥቀሙን ካድረታት ህግደፍን ኣንድነታውያንን'ውን ብውሸጢ ክጥቃዕ ጸኒሑ እዩ። ሕጂ ግን፡ ናይዞም መደናገርቲ ባእታታት ኣቀኛ መንነት፡ ዝምድናታት፡ ኣጀንዳታት፡ ተግባራትን ፅላማታትን ብሰንኪ ኩናት ትግራይ ተቓሊዖም እዮም። ሲዝዮኩን፤ ካብዚ ንገደው ሃገራውያን ተቓላሲቲ ምስ ዝተኸሸሑ ዕሰባት ካብ ምጽራፍን ምብኣሰን ተቐጠዎም፤ ሸርሒታት ጸላኢ ብዘበርዕን ኣገባብ ደምበኡም ከጽርዩን ውዳቤታቶም ከተግራርዩን ይግባእ።

2) ሰራዊት ኤርትራ ዝገበሮ ምቅርራባትን ኣብ ኩናት ትግራይ ገና ዝቐጽል ዘሎ ተሳትፎኡን፤ ህላዌን “ዑደት”ን ሰራዊት ኢትዮጵያ ኣብ ኤርትራ፤ ወዘተ... ዝኣመሰሉ ከበድቲ ጉዳያት ብዝምልከት፡ ዲያሲፖራ ኤርትራውያንን ውድባቶምን ጭቡጥ ኣበሬታ ክፍንወ ትጽቢት ነይሩ። ብኣንጻሩ ግን፡ ንሳቶም ባዕላቶም ብተቐናቐንቲ ወገናት ክዘርግሑ ንዝጸንሑ ኣሶትን ኣጋንኖን ዝዓብሉም ጸብጻባት/ዜናታት እናገሰሙ፡ ንኣድሕዶም ክጸራረፉን ክመናጨቲን'የም ተራእዮም። እዚ ዝምስክር፤ ኣባላት መንግስታዊ ትካላት (ሚኒስትራታት፡ ኣይልታት ምክልኻል፡ ሃገራዊ ድሕነት፡ ህግደፍ) ብምጻኖም ወሳኒ ውሸጣዊ ኣበሬታ ክህቡ ምስዝኸኸሉ ተደናገጽቲ ባእታታት፡ ተቓወምቲ ዝመሰረቱዎም ሕቡእ ርክብት ዘይምህላዎም እዩ።

3) ህዝቢ ኤርትራ ንኣርነቱ፡ መሰሉ፡ ክብሩ፡ ረብኣኡን ትምኒቲን ብዝምልከት፤ ኣብ ግዳም ካብ ዘለዉ ደቁ ክውክሎን ክማገተሉን ብቐጻኑ ዘለዎ ውድብ ወይ ኣካል ክሳብ ሕጂ ኣይረኸበን። ከምኡ እንተዘይከውን ኣብ ዝኣለፈ ቁሩብ ሰሙናት ከምዝተራእዩ፤ ገለ ውልቀ-ሰባት፡ ኣቕረብቲ ዜና፡ ጉጅለታት፡ ወዘተ ... ምስ ኩናት ትግራይ ብዝተተኣኣዘ፤ በብወገኖም “ኣብ ክንዲ ህዝቢ ኤርትራ ይቐረታ ንኣትት ኣሎና።” ዝብል መሰደመም መግለጺ ክህቡ ኣይምደፈሩን። ደፊሮም ብስም ህዝቢ ክሸቅጡን ክወራዘዩን ምስተሰምዑ ከኣ፤ ኣቀኛ ውክልና ዝኣዘ ኣካል ብትሪ ክቃወምን፡ ንክብሪ ህዝቢ ናይ ምምንት ኣላፍነቲ ከተግብርን ምተራእዮ።

ንምዝዛም፤ ካብዞም ዝተባህሉ ተርእዮታትን ክውንነታትን ክቐሰም ዝግብእ ዓቢ ትምህርቲ ክንጠቅሰ፤ — ኣብ ግዳም ዝካየድ ፖለቲካዊ ቃልሲ፡ ድጋፍ ኣብ ውሸጢ ሃገር ናይ ዝክብር ህዝብናን ምትሕብባር ናይ ኣብ ሕቕፎኡ ኩይኖም ብሕቡእ ንለውጢ ዝንቀሳቐሱ ዘለዉ ደቁን እንተዘይረኹቡ፤ እንታይ ከድምዕ ከምዝኸኸል ደምበ-ተቓውሞ ካብ ናይ 20 ዓመት ሕሉፍ ተሞክሮኡም ከምልሸዎ ዝኸኸሉ ሕቶ ምጻኑ ምግንዛብ የድሊ።